

Регулювання відносини в галузі охорони й захисту здоров'я людини, охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки здійснюється законами України: «Основи законодавства України про охорону здоров'я», «Про охорону навколишнього природного середовища»; «Про охорону атмосферного повітря»; «Про забезпечення санітарного та екологічного благополуччя населення», «Про відходи»; Водний, Лісовий та Земельний кодекси. Деякі із законодавчих актів цієї групи спрямовані на обмеження впливу небезпечних чинників при перебуванні людини в певних (специфічних) умовах. До таких законів відносяться закони України: «Про захист людини від впливу іонізуючих випромінювань»; «Про використання ядерної енергії та радіаційної безпеки»; «Про пожежну безпеку»; «Про дорожній рух», «Про захист населення від інфекційних хвороб», «Про запобігання захворювання на СНІД» та інші акти законодавства.

Забезпечення безпеки досягається трьома основними методами:

- метод А полягає у просторовому або тимчасовому поділі гомосфери (зона діяльності людини) і ноксосфери (зона формування небезпеки). Це досягається засобами дистанційного управління, автоматизації, організацією робіт за графіком та ін.;
- метод Б полягає в нормалізації ноксосфери шляхом виключення небезпек. Це сукупність заходів, що захищають людину від шуму, газу, пилу, небезпеки травмування та ін. засобами колективного захисту;
- метод В включає гаму прийомів і засобів, спрямованих на адаптацію людини до відповідного середовища та підвищення його захищеності. Даний метод реалізує можливості профвідбору, навчання, психологічного впливу [5, с. 28].

Список використаної літератури

1. Калашнікова Л.В. Концептуалізація понять «безпека», «безпека життєдіяльності» у межах сучасної соціологічної науки / Л. В. Калашнікова // Молодий вчений. – 2016. – Т. 39. – №. 12. – С. 122–128.
2. Ковжого С.О. Безпека життєдіяльності. Навч. пос. / С.О. Ковжого, О.Д. Малько, А.М. Полсжаєв. – Х.: Право, 2014. – 304 с.
3. Козяр М. М. Основи охорони праці, безпеки життєдіяльності та цивільного захисту населення. Навч. пос. / М.М. Козяр, Я.І. Бедрій, О.В. Станіславчук. – К.: Кондор, 2014. – 458 с.
4. Зеркалов Д.В. Безпека життєдіяльності. Навч. пос. / Д.В. Зеркалов. – К.: Основа, 2011. – 526 с.
5. Ліпкан В. А. Теорія національної безпеки : підручник / В.А. Ліпкан. – К.: КНТ, 2009. – 631 с.
6. Родачин В.М. Безопасность как социальное явление // Право и безопасность. – № 4(3). 2004. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://dpr.ru/pravo/pravo_10_5.htm.

ФОРМУВАННЯ В УЧНІВ ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Нагорна В.І.
м. Полтава

Анотація. У статті аналізується змістове наповнення навчального предмету «Я досліджую світ». Розглянуто особливості методики формування в учнів екологічної компетентності у навчальному процесі.

Ключові слова: нова українська школа, навчальний предмет, екологічна компетентність, навколишнє середовище, охорона природи.

Нова українська школа покликана давати учням не лише теоретичні знання, але і формувати уміння застосовувати їх у реальному житті [1; 2]. У типовій освітній

програмі для закладів загальної середньої освіти (1-2 класи) зазначається про важливість формування в учнів ключових компетентностей. Однією з них є «екологічна компетентність, що передбачає усвідомлення основи екологічного природокористування, дотримання правил природоохоронної поведінки, ощадного використання природних ресурсів, розуміючи важливість збереження природи для сталого розвитку суспільства» [3, с.2].

Формуванню екологічної компетентності сприяє навчальний предмет «Я досліджую світ». Його вивчення учнями спрямовано на вирішення ряду завдань, пов'язаних із формуванням у них дослідницьких умінь, опануванням доступних способів пізнання себе, предметів і явищ природи і суспільного життя, встановленням зв'язків і залежностей в природі і суспільстві, між станом довкілля і діяльністю людини, усвідомленням впливу поведінки на здоров'я та безпеку, розумінням залежності результату від докладених зусиль, аналізом наслідків ризикованої поведінки.

Тематична основа навчального предмету «Я досліджую світ» складається з п'яти змістових ліній, які визначені Державним стандартом початкової освіти і охоплюють складники освітніх галузей (а саме – громадянської та історичної, соціальної та здоров'язбережувальної, природничої) в їх інтегрованій суті. Це змістові лінії – «Людина», «Людина Серед Людей», «Людина в суспільстві», «Людина і світ», «Людина і природа».

Щодо змістової лінії «Людина і природа», то її спрямування пов'язане із пізнанням учнями природи: взаємозв'язку об'єктів і явищ природи; рукотворного світу людини; відповідальної діяльності людини у природі; ролі природничих знань і технологій у житті людини; залежності між діяльністю людини і станом довкілля.

Упродовж навчального року відбувалося ознайомлення учнів із поняттями «жива природа» та «нежива природа», у них були сформовані уявлення про повітря, воду, ґрунт та їх властивості, про різноманітність живих організмів і про роль сонячного світла і тепла на Землі.

Надзвичайно цікавим була діяльність із вирощування рослин. Діти висаджували квасолю та горох, а потім спостерігали за ростом та розвитком рослин. Вчилися вибудовувати причинно-наслідкові зв'язки.

Залучення учнів до спостереження за рослинами, тваринами, явищами природи та діяльністю людей у різні пори року відбувалося протягом усього року. Цьому сприяли і екскурсії, проведені до парку Слави, де сезонні зміни у природі є особливо виразними, як і діяльність людей по догляду за ним (учні мали можливість ознайомитися із різними видами діяльності: від висаджування квітів – до прибирання снігу).

Учні класу також брали участь у конкурсі, присвяченому Всесвітньому дню води. Конкурсні роботи могли бути представлені у вигляді «Екологічного рисунку», «Екологічного плакату», «Екологічного колажу чи аплікації» за наступними темами: «Вода для всіх», «Водні ресурси Полтавщини», «Турбота про чисту воду – турбота про майбутнє».

Учні із задоволенням брали участь у цьому конкурсі. Представлені роботи – малюнки на форматі А3 із зазначеною екологічною тематикою. Участь у таких конкурсах є важливою, оскільки вони спонукають до формування в учнів екологічного мислення.

Впродовж начального року учні вчилися встановлювати найпростіші взаємозв'язки в живій і неживій природі, між живими організмами і навколишнім середовищем, між природними умовами та господарською діяльністю людей.

В рамках ознайомлення учнів із природою рідного краю, вони отримали інформацію про характерні для України харчові продукти, пов'язані із ними напрями господарської діяльності українців та природно-географічні умови країни. Учні мали можливість розглянути ці питання у їх логічному взаємозв'язку. Потрібно відзначити, що це має безпосередній вплив на формування в учнів так званого «Інстинкту місцевості».

Ще К.Д.Ушинський наголошував на необхідності його розвитку у дітей. Поняття «інстинкту місцевості» проявляється у розумінні дітьми взаємозумовленості природних процесів, уміння бачити місцевість в цілому, з усіма особливостями її природи, життя населення, господарського розвитку [4, с.28]. Саме це забезпечує розуміння причинно-наслідкових зв'язків і впливає на розвиток світобачення учні.

Навесні учнів залучили до посильної участі в природоохоронній діяльності: колективно було висаджено деревце – яблуня. Учні у практичних діях закріпили знання про охорону та збереження природу.

Як підсумок вивчення предмету «Я досліджую світ» було організовано та проведено екскурсію до Полтавського Краєзнавчого музею. Інформаційною була розповідь екскурсіводу про особливості природи Полтавщини. Школярі наочно побачили зразки місцевої флори і фауни.

Таким чином, результатом формування екологічної компетентності повинно стати усвідомлене розуміння цінності природи для життя людей та залежності якості життя людей від стану навколишнього середовища, важливості охорони та збереження природи.

Список використаної літератури

1. Нова українська школа. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola>
2. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. – К.: Міністерство освіти і науки України, 2016. – 40 с
3. Типові освітні програми для закладів загальної середньої освіти, 1-2 класи. К.: Видавничий дім «Освіта». – 80 с.
4. Ушинський К.Д. Рідне слово // Вибр. твори у 2 т. – Т2. – К.: Радянська школа, 1983. – 359 с.

ЕКОЛОГІЧНИЙ ЗМІСТ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ БІОЛОГІЇ

Перерва В.В.
м. Кривий Ріг

Анотація. Розглянуто пріоритетність екологізації вищої освіти. Її складовими компонентами є екологічне знання, екологічне мислення, екологічна свідомість, екологічна етика, кожний з яких обумовлює певний рівень зрілості. Екологічна освіта характеризується принципами: екологізації, безперервності і наступності, інтегративності взаємозв'язку глобального, регіонального і локального рівнів розуміння екологічних проблем, практичної спрямованості.

Ключові слова: екологізація вищої освіти, професійна підготовка, майбутні вчителі біології.

Пріоритетними напрямками реформування системи вищої освіти визначено гуманізацію, гуманітаризацію, фундаменталізацію, індивідуалізацію, інноваційний характер освіти, міжнародну інтеграцію. Потребує осучаснення і принцип екологізації вищої освіти та освіти в цілому. Сучасний розвиток суспільства характеризується глобальною екологічною кризою, тому екологізація освіти має бути пріоритетною, систематичною і наскрізною. Реалії екологічного стану України та світу в цілому свідчать про необхідність формування екологічного мислення, свідомості та культури. Тому становлення та осучаснення системи екологічної освіти, зокрема вищої, є пріоритетним державним завданням і вагомим концептуальним підходом до проблеми розвитку людства [2].